

передових технологій, 2006. – Вип. 11. – С. 148-153.

5. Дук, Н.М. Атлас Митної служби України: концепція, шляхи реалізації, експериментальні роботи / Н.М. Дук // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії: зб. наук. пр. – Вип. 4. – Х.-Вінниця: Антекс-ЛТД, 2004. – С. 120-123.

6. Дук, Н.М. Державна митна служба України як об'єкт картографування: структура, функції, зв'язки / Н.М. Дук // Укр. геогр. журн., 2010. – № 3. – С. 52-57.

7. Дук, Н.М. Інформаційні ресурси картографування митної справи в Україні / Вісн. Дніпропетр. ун-ту. Сер. "Географія, геологія". – 2009. – Вип. 10. – № 3/2. – Т. 16. – С. 7-12.

8. Єгоров, О.Б. Митна економіка (Україна – СОТ – ЄС) / О.Б. Єгоров: посібник. – О.: ПЛАСКЕ ЗАТ, 2005. – 226 с.

9. Коцан, Н.Н. Територіальна організація митної діяльності України: монографія. – Луцьк: РВВ

"Вежа", 2005. – 384 с.

10. Пістун, М.Д. Суспільно-географічний аспект вивчення митної діяльності: теоретико-методологічні засади / М.Д. Пістун, Н.Н. Коцан // Вісн. Акад. митної служби України. – Д., 2003. – № 2. – С. 68-72.

11. Смирнов, І.Г. Логістика: просторово-територіальний вимір: монографія / І.Г. Смирнов. – К.: Обрії, 2004. – 335 с.

Інтернет-джерела

12. Закон України "Про Єдиний митний тариф". – Реж. доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2097-12>

13. Митний кодекс України. – Реж. доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>

14. Офіційний сайт Державної митної служби України. – Реж. доступу: <http://www.customs.gov.ua/dmsu/control/uk/index>

Надійшла 13.03.13

* * *

УДК 528.935

А. Ю. Гордєєв

ТОПОНІМІКА УЗБЕРЕЖЖА ЧОРНОГО ТА АЗОВСЬКОГО МОРІВ НА КАРТАХ-ПОРТОЛАНАХ XIV-XVII СТОЛІТЬ

Изложены исследовательские материалы по картам-портोलанам XIV-XVII веков, на которых изображены побережья Черного и Азовского морей. Исследовано 200 портоланов из более чем 700-та дошедших до наших дней. Выписаны топонимы, сделан их топонимический, картографический и исторический анализ, рассмотрены исключения из общих тенденций в их локализации и написании. Также рассмотрены и описаны хоронимы и пелагонимы. Проанализированы варианты использования топонимов разными школами изготовителей портоланов по двум периодам – до 1500 г. и после этой даты. Составлены сводные перечни топонимов на исследуемый регион по школам изготовителей портоланов за два указанных периода. На основании полученных данных сделана попытка идентификации 19-ти неподписанных и недатированных портоланов, определить их принадлежность к какой-нибудь картографической школе, а также время их изготовления.

The research materials on portolan charts of the 14th-17th centuries, which cover the Black Sea and the Sea of Azov coasts, are presented. For today more than 700 portolan charts for the region of the Black Sea and Sea of Azov are extant and 200 of them were used in the study. For every portolan chart toponymic, cartographic and historic analysis was performed, exceptions from general trends of localization and toponyms writing were considered. Horonyms and pelagonyms are also considered and described. The trends in the use of toponyms by different schools making portolan charts according to periods before 1500 and later are analysed. The summary lists of toponyms of the region by different schools making portolans for two above mentioned periods are created. On the basis of obtained data an attempt was made to identify 19 unsigned and undated portolan charts and determine the cartographic schools that created them and time of creation.

У різних історичних джерелах згадуються карти-портолани, на яких зазначена певна кількість топонімів. Пропонована читачеві тема охоплює назви місцевостей на рукописних морських картах – портоланах на регіон Чорного та Азовського морів. На таких картах, втім як і на всіх інших, зазвичай вказують топоніми, хороніми і пелагоніми. *Топонім* (з давньогр. τόπος (topos) – місце й ὄνομα (onoma) – ім'я, назва) – це власна назва (ідентифікатор) географічного об'єкта. До топонімів належать *хороніми* – назви будь-яких територій, областей, районів, а також *гідроніми* – географічні назви водних об'єктів,

до яких відносять і *пелагоніми* – назви морів.

Практично всі топонімічні дослідження, описані в науковій і науково-популярній літературі, стосуються тільки окремих ділянок зазначеного регіону. Кожен із дослідників має власний погляд на локалізацію топонімів, який іноді ніяк не пояснюється, а якщо й пояснюється, то без картографічного аспекту, хоча карти-портолани досить точно, навіть за сучасними мірками, передають малюнок берегової лінії. В літературі трапляються також міркування про окремі хороніми і пелагоніми зазначеного регіону, але глибоких досліджень на цю тему практично немає.

Карти-портолани (далі – портолани) – це руко-

© А. Ю. Гордєєв, 2013

писні морські карти на пергаменті, на яких, як правило, зображувалося узбережжя із зазначенням його особливостей і конфігурації, навігаційних небезпек, а також назв місцевостей. Портолани зазвичай не зорієнтовували за сторонами світу, напрямки на них вказували у вигляді румбової сітки, а топоніми зазначали перпендикулярно узбережжю на самій суші (для зручності мореплавців).

Точно невідомо, коли мореплавці почали використовувати портолани [2, 5, 8, 10 та ін.]. Найбільш ранні з них не мають датування. Наприклад, один з найстаріших портоланів, так звана "Пізанська карта", не підписаний і не датований. За припущеннями вчених, його було створено наприкінці XIII століття. А останні відомі портолани датуються XVIII ст. У цей час їм на зміну прийшли морські карти в проекції Меркатора. Ця проекція дозволяла точніше наносити на карту великі простори акваторій за межами Середземноморського регіону.

Портолани вивчають і використовують у різних дослідженнях з початку XIX ст. Цікавим напрямом вивчення портоланів є аналіз топоніміки, позначеної на них. Цим займалося багато вчених, але практично все зводилось до дослідження одного, максимум десяти портоланів. Нерідко при вивченні окремих із них наводиться вся номенклатура, а також імовірна локалізація кожного топоніма без обґрунтувань (див., наприклад, праці [8; 10, с.151-181]).

Праця, де розглядаються окремі топоніми на кількох портоланах, дуже мало. Скажімо, регіон Чорного моря вивчався переважно уздовж північного та західного узбережжя. Тут можна навести праці П. І. Кеппена (9 портоланів) [3, с. 156-157], Ф. К. Бруна (8 портоланів) [1, с. 74-77]. Є праці, в яких аналізуються один або кілька топонімів на десяти портоланах, інших картах і джерелах. Наприклад, О. О. Шахматов досліджував топоніми "Варанголімен" і "Рософар" на понад 50-ти портоланах [6], Г. Кустова вивчала топоніміку гирла Дунаю, використовуючи 5 портоланів [7], І. К. Фоменко проаналізував номенклатуру на 28-ми портоланах [5, с. 281-360].

Основний недолік усіх праць, в яких розглядаються топоніми на регіон Чорного і Азовського морів, як уже згадувалось, – відсутність обґрунтування локалізації окремих топонімів, а там, де воно і є, то зазвичай лише на окремі ділянки морів, а також повна відсутність картографічного аналізу, але ж портолани – це передусім карти.

Історія питання вивчення топонімів на портоланах описується практично в кожному з наведених у статті списку виданні, тому немає потреби наводити її тут, але цілісного окремого дослідження топонімів на основі великої кількості карт або карт-портоланів на весь регіон Чорного і Азовського морів досі не було. Метою цієї статті є заповнення вказаної прогалини.

Результатом даного дослідження стала ідентифікація топонімів і виявлення тенденцій у локалізації та написанні назв на картах-портоланах, виготовлених різними школами картографів і в різні

періоди (до 1500 р. і після).

Наведемо списки розшифрованих топонімів на портоланах Чорного та Азовського морів. Спочатку дамо загальний перелік назв (топоніми ранжировано уздовж узбережжя від протоки Босфор Чорного моря і далі проти ходу годинникової стрілки):

scutari або escuderi (Ускюдар), giro (мис Анадо-лу), riuа (Ірива), silli (Шіле), depotimo (Єшилчай), carpi (Керпе), fenoxia (острів Кефкен), aqua (мис Харманкая), zagari (річка Сакар'я), p. naxia (річка Бююкмелен), lirio (Акчакоджа), nipo (Алапли), pen de rachia (Ерегли), aguia (річка Іліксу), moline (мис Окушме), sauo pisselo (затока Зонгулдак), thio (Хізарону), parteni (Бартін), laguia (мис Кадірга), samasto (Амастра), boscam (бухта Чакраз), tipisilli або tripoli (бухта Теккеоню), comano (Куруджашил-ле), castello (Джиде), gira petrino (Денізконак), sagami (мис Керемпе), ginopoli (Інеболу), quinoli (Абана), stefanio (мис Уста), lefti або lofeti (Аянджик), erminio (мис Хамсі), sinopi (Сіноп), carosa (Герзе), calipo або galipo (Чалбогаз), ranigerio (мис Чагзі), lalli (мис Бафра), languisi (мис Інжир), plata-gona (Балліджа), s. ana (мис Кальон), simiso (Самсун), lirio або lario (річка Мерт), liminia або limonia (річка Єшилурмак), larmiro або lamiro (Терме), crios (річка Акчай), honio або homo (Уньє), vatiza, fadida або fatiza (Фатса), pormon (Боламан), lauona або leona (мис Чам), santomaо (Орду), schifi або sechin (мис Яссіташ), bazar, базар або uezar (річка Пазар), omidie (Буланджак), san uaxili (Гіресун), chirizona (острів Гіресун), girapriно (Кешан), zefano або zefallo (Есние), tripoli (Тіреболу), laitos або lartos (Гереле), san uigeni (Єйнесиль), viopoli (Вакфікебір), giro (мис Фенер (мис Ішіклі)), sgordilli (мис Акчакале), platena (Акчаабат), trape-sonda (Трабзон), flonda (Араклі), sormena або sur-mena (Сюрмене), stillo (Оф), c. de croxe (мис Фічі), rizzo (Різе), laxia (Чаєлі), sentina (Пазар), quisa (Фіндіклі), archani або arcani (Архаві), gonea (Го-ніо), louati (Батумі), san zorzi (Кобулеті), paliostoma (озеро Палеостомі), fasso (річка Ріоні), ya. de colchi (Кумені), lipotimo (річка Хобі), negapotimo (річка Інгури), corobendi (річка Гудава), tamansa (річка Галідзга), goto (річка Кодорі), cicaba (Дранда), p. mengrelo (річка Келасури), sauastopoli (Сухумі), f. nicola (Новий Афон), c. de buxo (мис Соуксу), pezonda (Піцунда), c. de giro (Бзита), s. sofia (Алахадзи), sacari (Гагра), auogasia (Цандрини), laiazo (Адлер), costo (Хоста), c. de cuba (Сочі), san-na (річка Шахе), alba zechia (Лазаревське), p. de susacho (Туапсе), flume londia (річка Вулан), mauga zichia (річка Пшада), coreto (мис Ідокопас), mauro laco (бухта Геленджик), calolimeno (Новоросійська (Цемеська) бухта), trinisie (мис Утріш), mара (Анапа), matrega (Тамань), sauo de croxe (Таманська затока (селище Сінне)), sora (Темрюк), locici (річка Кубань), locisora або cisora (Слов'янськ-на-Кубані), san zorzi (Ачуєве), rexo (Приморсько-Ахтарськ), tar parguo (Бейсугський лиман), lotar або tar magno (Должанська станиця), basinachi (Єйський лиман), lacaria (Чумбур-Коса), casar de li rosi

(Павло-Очаково), tana (Азов), magromisi (Ростов-на-Дону), p. pisam (Бессергенівка), sabardi (Таганрог), bogoman (Беглицька коса), f. rosso (Міуський лиман), paracomo (Крива коса), locachi (Широкине), palastra (Білосарайська коса), polonixi (Бердянська коса), porteti (Бердянська затока), lena de gospori або lena de cospori (Обитична коса), san giorgio (річка Домузла), comania (Кирилівка), saline (Генічеськ), sescam (Армянськ), saline (Каланчак), g. de nigropoli (Каркінітська затока), illa rossa (острів Джарилгач), pidea (Залізний Порт), megario (Кінбурнська коса). **Крим:** gazaria (півострів Крим), carcauogni (Арабатська затока), zusalai (мис Казантл), pondico (мис Карантинний), uospro (Керч), aspromiti або aspropiti (мис Ак-Бурун), caualari (мис Такіл), ciprico (мис Опук), conestaxe (мис Карангат), zauida (мис Чауда), caffa (Феодосія), pefidima або palormo (мис Кіік-Атлама), calitra (Коктебель), meganome (мис Меганом), soldaia (Судак), scuti (Привітне), lusta (Алушта), pangropoli (Партеніт), gorçoui (Гурзуф), s. todaro (мис Ай-Тодор), cacoiani (мис Трійці), laia (мис Сарич), c. de lilla (мис Айя), cenbaro (Балаклава), giriçonda (Севастополь), fanar (мис Херсонес), calamita (Інкерман), lefti (Кача), saline (Новофедорівка), trinici (Євпаторія), calolimona (Чорноморське), rososfar (мис Тарханкут), uarangico або barangola (Ярлгачька бухта), lagrosea (Бакальська коса), glosida або s. zolzo (мис Лебедячий). **Узбережся далі на захід від Дніпра:** lussom, borisfene, elexe або nepe (річка Дніпро), zacori (Тендрівська коса), erexe (Цюрупинськ), porto de louo або porto de bo (Парутине), grote de tone (Березанський лиман), barbarexe (мис Аджияськ), flor de lis (Великий Аджалицький лиман), lazinestra (Куяльницький лиман), la noğai (Роксолани), flum turlo (річка Дністер), mauro castro (Білгород-Дністровський), fidonixi (острів Зміїний), falconara (озеро Алібей), saline (Шагани), chieli (Кілія), licostoma (Вилкове), solina (Кілійське гирло), s. giorgio (Сулинське гирло), laspea (Георгіївське гирло), stranico (Істрія), brillago (Тулча), vecina (Ісакча), flum vecina (річка Дунай), bonbola, budin, bod dino або bart (Єнісала), proslauiza або proslauiza (острів Кітук), grossea (лиман Сіноє), zanauarda (мис Мідія), costanza (Констанца), pangala (Мангалія), losilucicho (мис Шабла), caliacra (мис Каліакра), gauarna (Каварна), carbona або cartona (Балчик), castrici (Кранєво), varna, uarna або barna (Варна), rossico (Аспарухово), galato (мис Галата), mauro (мис Черні), lauiza (Обзор), cauo de lemano (Емона), mesember (Несебр), lasillo (Помор'є), poro або porro (Бургас), scafida (Димчево), sisopoli (Созополь), asine (мис Маслен), uerdizo (мис Урдовіза), gatopoli (Ахтопол), stagnara або stagnaira (Ігнеада), polici (мис Санда),omidie (Кийкей), malatra (мис Малатра), filca (мис Румелі-Карабурун), fanar, giro, staliara або felemolast (мис Румелі), pera або galata (Бейоглу), constantinopoli (Стамбул).

Виділимо топоніми, які на портоланах найчастіше нанесено червоним кольором:

carpi (Керпе), pen de rachia (Ерегі), samasto

(Амастра), castello (Джіде), sinopi (Сіноп), simiso (Самсун), vatiza (Фатса), leona (мис Чам), chirizonda (острів Гіресун), trapesonda (Трабзон), fasso (річка Ріоні), sauastopoli (Сухумі), rezonda (Піцунда), mauro laco (бухта Геленджик), matrega (Тамань), cora (Темрюк), tana (Азов), sabardi (Таганрог), comania (Кирилівка), pidea (Залізний Порт), gazaria (півострів Крим), uospro (Керч), caffa (Феодосія), soldaia (Судак), cenbaro (Балаклава), giriçonda (Севастополь), mauro castro (Білгород-Дністровський), licostoma (Вилкове), vecina (Ісакча), zanauarda (мис Мідія), caliacra (мис Каліакра), varna (Варна), mesember (Несебр), sisopoli (Созополь), stagnara (Ігнеада), pera (Бейоглу), constantinopoli (Стамбул).

Далі подамо перелік найуживаніших топонімів за назвами шкіл картографів.

Італійські школи

У м. Анкона: до 1500 р.: scutario, giro, riu, c. schilli, depontimo, carpi, la fenoxia, aqua, çagari, limo, nippo, penderachia, aguia, molini, c. pixello, thio, parteni, agoia / aqua, samastro, boscam, tripixilli, comana, chastelle, girapetrino, carami, ginopoli, quinopoli, stefanio, lefli, porto erminio, sinopi, carosa, challipo, panigerio, lalli, laguxi. plategona, simiso, lirio, limonia, larmiro, homnio, vaticça, pormon, lauona, san tomao, schiffi, baçar,omidie, san vasilli, chirisona, giraprimo, cefalo, tripoli, lartos, fco vigeni, viopoli, giro, platena, trebesonda, flonda, sormena, stillo, c. de croxe, risso, sentina, quixa, archani, gonea, vati, san giorgio, paliastoma, faxio, ya. de colchi, lipotomo, negapomo, corobendi, tamansa, goto, cichaba, p. mengrello, sauastopoli, fiume de nicosia, cauo buxio, peççonda, cauo de giro, sca soffia, cacari, auogasia, aiaco, costo, cauo de cubba, sanna / çichia, alba çichia, p. de susacho, fiume londia, maura çichia, corecha, mauro laco, calolimiona, trinici, mapa, matriga, c. de croxe, lo cora, lo cicy, locincopa, san giorgio, lopeso, tar paruo, tar magno, bacinachi, jacharia, cassar de lirossi, latana, magromixi, porto pixam, chabardi, fiume rosso, papacomo, locachi, palastra, polonixi, portetti, lena de gospori, san giorgio, chumania, saline, sescam, saline, g. de nigropoli, isola rossa, pidea, megaticho. **Крим:** charcauogni, pondico, vospro, aspromiti, caualari, ciprico, conestaxe, çauida, caffa, pefidima, callitra, meganome, soldaia, scuti, lustra, pangropoli, gorçoui, santodero, cacoiani, lota, çembano, giriçonda, fanar, calamita, feti, saline, trinici, rososfar, varangito, lagroxida, tar pauro. **Узбережся далі на захід від Дніпра:** çagori, erexe, porto bo, grotte de tonni, barbarexe, flor de lix, la ginestra, monchastro, fidonixi, falconare, saline, chieli, lichostomo, solina, san giorgio, laspera, strauicho, brillago, vicina, proslauiza, groxea, çanauarda, costança, pangalla, losillucico, chaliacra, gauarna, carbona, castrici, varna, rossico, gallato, mauro, lauiza, c. de lemano, mesember, lassillo, poro, schaffida, sixopoli, asine, verdiuço, gattopoli, stagnara, polici,omidie, malatra, fillca, fanar, pera, constantinopoli;

після 1500 р.: scutario, giro, riu, c. schilli, depontimo, carpi, fenosia, çagari, limo, nippo, pen de rachia,

agua, moline, c. pixello, thio, parteni, samastro, boscam, tripixilli, comana, castelle, girapetrino, carami, ginopoli, quinopoli (quinoli), stefanio, lefli, p. erminio, sinopi, charosa, calippo, panigerio, lalli, lagusi, plategona, simisso, lirio, limonia, lamiro, homnio, uatiça, pormom, leona, san tomao, schiffi, baçar, homidie, san uasilli, cheriçonda, giraprimo, cefalo, tripoli, lartos, san uigeni, uiopoli, giro, platena, trabesodi, flonda, sormena, stillo, c. de croxe, risso, sentina, quisa, arcani, gonea, louati, san giorgio, paliastoma, y. de calchi, faxio, lipotomo, negapomo, corobendi, tamansa, goto, cicaba, p. mengrello, sauastopoli, f. de nicosia, c. de bossi, c. peçonda, c. de giro, s. soffia, cacari, auogassia, aiaco, costo, c. de cubba, cichia, alba cichia, p. de susaco, f. londia, maura cichia, coreta, mauro laco, calolimena, trinici, mapa, matriga, c. de croxe, locupa, locici, locincopa, san giorgio, lopeso, tar paruo, tar magno, baquachi, jacharia, casar delli rossi, latana, magronixi, p. pixam, chabardi, casale di rossi, f. rosso, papacomo, locachi, palastra, polonixi, portetti, lena de gospori, san giorgio, chumania, saline, sescam, saline, g. de nigropoli, y. rossa, pidea, megatico. **Крим:** gaçaria, canchauogni, pondico, uospro, aspromiti, caualari, ciprico, conastaxe, çauida, caffè, perfidama, callitra, meganome, soldaia, scuti, lustra, pangropoli, gorçoui, santodero, cacoiani, loia, cenbano, giriconda, fanar, calamita, lefti, saline, trichinici, rososfar, uarangido, lagogida. **Узбережся далі на захід від Дніпра:** flum lusom, çagori, crexe, porto bo, grotte de toni, barbarexe, flor de lix, la ginestra, moncastro, fidonixi, falconare, saline, lichostomo, solina, san giorgio, laspera, strauicho, brillago, vicina, proslauiza, groxea, çanauarda, gostaça, pangalla, locilicico, caliacra, gauarna, carbona, castrici, varna, roxico, gallato, mauro, lauiza, c. de lemano, mesember, lassillo, porro, scafidia, grixopoli, asine, verduço, gattopoli, stagnara, polici,omidie, malatra, fillca, fanar, pera, constantinopoli.

У м. Венеція: до 1500 р.: scutari, giro, riu, silli, depotimo, carpi, ya. farnaxia, aqua, çagani, cortur, limo, nipo, punta rachia, mauera, pixello, thio, parteni, lagua, samastro, tripixilli, cromena, castelle, girapetrino, carami, ginopoli, quinoli, stefanio, feti, erminio, sinopi, carosa, calipo, panigerio, lalli, langusi, plategona, s. amia, simiso, lirio, limonia, larmiro, crios, onio, uatiza, pormon, lauona, scifi, bazar,omidoc, sco uassilly, chirixonda, giraprimo, zefallo, tripoli, laitos, carolla, uiopoli, giro, platena, trabexonda, maidam, sormena, stilo, rixo, laxia, sentina, chissa, archau, gonea, louati, sco zorzi, paliostoma, arcassi, fasso, lipotimo, negapomo, corebendia, tamansa, goto, cicaba, g. de sauastopoli, magrally, sauastopoli, flm nicola, c. de bux, peçonda, giro, sca sofia, cacari, auogaxia, aiaco, gusto, cuba, çequa, alba zaquia, porto de susaco, casine, mauo zichia, mauo laco, callollimeca / qssa, trimixie, mapa, matrega, c. croxe, copa, locici, locincopa, sco çorçi, pesso, bag tari, lotal, papinachi, zacaria, roxo, latana, ya. magramisi, p. pixam, cabardi, socomos, roso, papacomo, lochachi, palastra, polonixi, portenty, lena de gospori, san zorzi, chumania, saline, sescam, ziscant, g. de nigropilla, caroroca, pidea, me-

garicho. **Крим:** gazaria, cacouogny, zucali, pondico, uospero, aspromiti, caualari, ciprico, coce, çauida, caffè, pofidima, calitra, meganome, soldaia, scuti, lustra, pangropoli, golua, s. todaro, lagia, zinbano, cresona, fanar, calami, feti, folitico, saline, crerenicili, ariema, rososfar, uarangolime, lagroxia. **Узбережся далі на захід від Дніпра:** flum elixe, zagori, elexe, louo, grotte de tono, barbarese, flor de lixe, lo zinestra, scraticia / .ya. no gai, flm tarllo, mauro castro, fidonixi, falconara, salline, teren. buxo, licostoma, salina, san zorzi, aspera, stranico, pplotuxi, vicina, flume vicina, bart, proslauiza, grosea, zunauarda, costança, pangala, lalitico, calliacra, gauarna, crauca, castri, uarna, rosa, galata, mauro, lanica, lemano, mesember, asilo, porti, scafida, sisopoli, axine, uerdico, gatopoli, stagnara,omidoc, malatra, fillca, fanar, pera, constantinopoli;

після 1500 р.: scutari, giro, riu, silli, depotimo, carpi, fenosia, aqua, zagari, p. nazia, lirio, nipo, pen de rachia, aqua, moline, c. piselo, thio, parteni, samasto, buscan, tipisilli, comana, castelle, girapetrino, carami, ginopoli, quinoli, stefanio, lefti, erminio, sinopi, carossa, calipo, panigerio, lalli, langusi, platagona, simisso, lirio, liminia, lamiro, homo, fatiza, pormon, lauona, santhomao, sechin, bazar,omidie, san uaxili, chirizonda, giraprimo, zefano, tripoli, laitos, s. uigeni, uiopoli, giro, platena, trapezonda, flonda, surmena, stillo, c. de croxe, risso, cauasi, sentina, quisa, arcani, gonea, louati, s. zorzi, paliostoma, acarasi, fasso, faso, lipotimo, negapotimo, corebendia, tamasa, gotto, cicabar, p. mengrelo, sauastopoli, f. nicola, c. de buxco, pezonda, c. de giro, s. sofia, caccari, auogaxia, laiazo, costo, c. de cuba, sanna, alba zechia, p. de susaco, f. londia, maua zechia, correto, mauo lacho, calolimeno, trinisie, mapa, matrega, c. de croxe, coppa, lotiti, cico-pa, s. zorzi, pexo, tar paruo, tar magno, bacinachi, lacaria, casar de lirossi, tanna, magromissi, p. pisan, cabardi, casal di rossi, f. rosso, papacomo, locachi, palastra, polonissi, portetti, lena de cospori, san zorzi, comania, saline, ihiscan, saline, g. de nigropoli, p. rubca, pidea, megaricho. **Крим:** gazaria, carcauogni, zucalai, pondico, uospro, aspromiti, caualari, ciprico, conestaxe, zauida, caffè, pefidima, calitra, neganome, sodalia, scuti, lуста, uagropoli, gorconi, s. todaro, catoinea, laia, cenbaro, gorezonda, fanar, calamita, lefti, saline, trichinch, c. rososfar, uarangico, lagrosea. **Узбережся далі на захід від Дніпра:** f. lusen / boristene f., zacori, crexe, p. de bouo, grote de tono, lerxo, flor de lix, la zinestra, fior da lis, flume turlo, mocastro, fidinissi, falconaira, saline, chiel, licostoma, solina, s: zorzi, laspera, stranico, brillaga, danubio f., proslauiza, grossea, zanauarda, costanza, pangalla, losilucicho, caiacra, gauarna, carbona, castri, uarna, rusico, gallato, mauro, leuiza, c. de lemano, mesembre, achilo, porro, scafidia, sisopoli, lesmi, uerdizo, gatopoli, stagnaira, polici,omidie, malatra, filca, giro, pera, constantinopoli.

У м. Генуя: до 1500 р.: scutari, giro, riu, silli, depotimo, carpi, fenosia (fenoxia), aqua, zagari, lirio, nipo, punta rachia, gnia, mauera, cauo piselo, thio, parteni, lagua, samastro, boscaro, tripissilli, comana, castelle, girapeira, carami, ginopoli, quinolli, stefanio, leferi, erminio, sinopi, carosa, calipo, panigerio,

lali, languissi, plategona (platagona), san ana, simisso, lirio, liminia, larmiro, omnio, vatiza, pormon, lauona, san tomao, schiffi, bazar,omidie (doe midie), san uasilli, chirisonda, giraprimo, zefalo, tripoli, laitos, s. uigeni, uiopoli, giro, sgordilli, platena, trapesonda, flonda, sormena, stillo, cauo de croxe, risso, laxia, sentina, quissa, artaui, gonea, vati, s. zorzo, paliostoma, auogaxia, faxo, lipotimo, murcula, corobendi, carancha, goto, cicaba, p. marfitam, porto mengello, sauastopoli, nicossa, cauo de buxo, pezonda, giro, s. sofia, cacari, auogaxia, laiazo, costo, c. de cuba, sania, alba zeqa, porto de susacho, flume londia, maura zega, coreto, mauro laco, callolimene, trinixie, mapa, matrega, cauo de croxe, copa, cici, cicopa, san georgy, pexo, tarparuo, lotar, bacinachi, jacaria, casal de rosi, tanna, magromissi, p. pisano, cabardi, bogoncim, rosso, papacom, locachi, palastra, polonixi, porteti, lena de gospori, san zorzo, comania, saline, secham, salline, g. de nigropilla, illa rosa, pidea, megarico. **Крим:** gazaria, carcauo, zucalai, pondico, vospro, aspromiti, caualari, ciprico, conestaxe, zauida, caff, poffidima, calitra, meganome, soldaia, scuti, lusta, pagropoli, san todaro, cacaiane, laya, cenbaro, cersona, fanar, calamita, lofeti, rosso caua, saline, chiniti, callolimona, rososfar, varangolimen, lagrosea, mega glosida. **Узбережся далі на захід від Дніпра:** flume elexe, cauo de zacori, ellexe, bouo, flumidna d'ellexe, barbaxe, flor de lix, la zinestra, isolla nogai, flume turlo, mauro castro, fidonixi, falconare, salline, licostomo, licostomo, solina, san georgy, laspera, strauico, lodonauici, vicina, danubio f, banbola, grossea, grossea, zanauarda, costanza, pangala, laxeluzo, caliacra, gauarna, carbona, castrici, varna, roso, galata, mauro, lauiza, cauo de lemano, mesember, axello, poro, scafida, sisopoli, axine, uerdisso, gatopoli, staig-nara, polla,omidia, malatra, filca, fanar, pera, constantinopoli;

після 1500 р.: scutari, giro, silli, di potino, carpi, fenoxio, aquoa, zaquari, p. nacia, lirio, nipo, pon de rache, aguai, molline, c. pisello, thio, partemi, samastro, bustani, tripoli, comano, castele, girapetrino, carami, ginopoli, quinoli, s. steua, lofeti, p. erminio, sinopi, carosa, gallipo, panigro, lalli, langoisi, plategona, simisso (simiso), lirio, limina, laxmiro, loxmuo, homo, fadissa, porman, leona, s. tomao, cesin, bazar,omidie, s. vaxili, chisonda, girapetrino, zefano, tripoli, lartos, s. vigeni, uiopoli, giro, prategona, trapesonda, flonda, soaena, stillo, c. de croxe, risso, sentina, quissa, archani, gonea, louati, s. gorgio, paliostoma, caroisa, faxo, lipotimo, negapotino, corebendia, tamasa, goto, cicabar, p. malfitan, sauastopoli, f. nichola, c. de bussi, pezonda, c. de giro, s. sofia, carcari, lagaso, costo, guba, sanna, alba zichia, p. de susaco, f. londina, mauro zichia, coreto, mao lacho, callolimen, trinica, mapa, matrega, c. de croxe, capo / camischa, lasi, losiopa, s. giorgio, pexo, tarparuo, tar magno, basmachi, lacaria, casar lirossi, tanna, mangromisi, p. piza, cabardi, bogoman, f. rosso, papa cogao, p. de locai, palastra, palomisi, porteti, lena deropoli, s. giorgio, comania, salline, i. scani, salina, g. nigropoli, i. rossa, pidea, megarico. **Крим:** carcauoni, pondico, uospro, aspero, c. lari,

tipicio, con nestax, zauida, cafa, palorma, canalina, neganome, sudaia, scuti, lusta, pangropoli, s. todaro, cacogan, ioia, c. de lilla, cenbaro, calamio, rosetti, salline, trinic, c. rososfar, barangola, lagrose, s. zolzo. **Узбережся далі на захід від Дніпра:** f. lereso, zagori, crexa, p. de louo, f. londina, barbaraxa, flor de lix, la zinestra, la nogai, f. torlilo, mocastro, fidonixi, falconare, sallina, liscostoma, sollina, s. giorgio, laspea, stanuico, f. grosea, zana varda, costansa, pangalia, lasinilia, cagassa, gauarna, carbona, castrisa, varna, rasischa, galato, mauro, lauiza, c. de lemano, misenbi, scafida, sisopoli, asine, veldixo, gatopoli, stanara, polici,omidie, malitra, filca, staliara, pera, constantinopoli.

У м. Мессіна: після 1500 р.: stutalurca, giro, ioia, rine, sili, de potimo, carpi, fenexia, aqua, zagari, p. naxia, lirio, limpo, nipo, p. d'rachia agio, molina, c. spinga, tio, p. temi, siuastio, buscani, tripoli, comano, castels, girapetrino, arcani, ginopi, quinoli, s. steua, lefti, ermo, sinopi, carosa, galipo, panigario, lalli, langasi, plantagona, s. ana, simisso, lario, limina, lamiro, homo, fadida, p. mon, leona, s. tomao, scifi, uezar,omicidi, s. uasili, sarisonda, giraprimo, zefano, tripoli, lartos, s. uigeni, uiopoli, giro, platena, trapisonda, fionda, surmena, c. stillo, c. de crosa, risso, sentina, quisa, arcani, gonea, lauanti, g. grigor, polistoni, facho, triaso, trcari, negapotimo, carbendio, temasa, goto, cicabo, marfita, p. mingello, sauastropoli, f. nicola, c. baxo, pizonda, g. giro, sofia, tecari, teiaso, goto, c. cuboy, surnia, alba sequa, p. sacco, f. londina, maura zica, c. caro, mauri loco, calalmia, termine, niup, madaq, c. de croxe, camisto / coppa, locici, coppa, s. iordi, pexo, trapano, tar magio, basmaqui, tacari, casar de lirosi, tana, magromisi, p. pisaz, tabardi, bogoman, f. merso, papacioao, locasi, palastra, palonisi, porteti, lenastopoli, s. iordi, comania, salina, ihistai, salina, g. d'nigropoli, illa rosa, pidea, mengrico. **Крим:** gaisia, carcauoi, crez, pondico, uospro, aspropiti, cabarari, sipri-so, costansa, candine, caff, palormo, catolica, niganoz, soldaia, scatti, lusta, pagropoli, gercoui, s. fodoro, cacaoiao, ioia, cile, sanbara, giriconda, fanar, calalmia, rofeti, salina, trinici, c. roxosfar, barangola, lacroxida. **Узбережся далі на захід від Дніпра:** f. lorexe, zagari, crexi, p: de louo, grote de tone, barbarasa, f. d'lis, la zinestra, illa nogai, f. torloro, m: castro, fedonixi, falconaira, salina, licoitaina, solmar, s. iordi, laspirnia, lastraniti, brilago, proslauiza, g: locea, zenouarda, costansa, pangalai, loxilusico, taiasea, gauarna, carbona, castrisi, barna, rossico, gasato, mauro, c: lamia, c. de lamano, mesembra, poro, stasi, sisopoli, esmi, uerdizo, gastopoli, staicinai, polici,omidie, malfite, felca, felemolast, pera, constantinopoli.

У м. Неаполь: після 1500 р.: stutalarca, giri, ioia, sirli, depotenio, carpi, fenocio, laqua, zacari (zangari), p. nazia, lirio, limpo, ponderac, aquoa, molina, c. spinga, tichio, p. teni, siuastro, busani, tripolli, comano, castellas, girapotimo, carami (carcani), ginopi, chinoli, s. steua, lofeti, p. ermenio, sinopi, carosa, galepo, panigro, lalli, langisto, prategona, fadiza, simiso, lario, limina, larmiro, homo, fadida, porman, leona, s. tomao, stomao, uesar,omicidi, s. uasili, sarisonda, giraprimo, zefano, tripoli, lartos, s. uigeni, niopoli, giro,

plantina, trapisonda, fionda, surmena, cstilllo, c. de crosa, risso, stutalunca, quisa, arcani, s. giorgi, srichol, fangot, neganomi, carbendia, temasa, goto, sicabo, p. marfitan, p. minguello, sauastropoli, f. nicola, c. buxo, pesonda, g. giro, s. sofia, tecari, teiaso, goto, c. cuboi, surnia, alba sechia, p. masasaco, f. londina, mauro sica, c. carso, mauri lucco, calamia, fimen, mapa, mandechi, c. de croce, comisto / cappa, lixo, cappa, s. giorgi, pexo, trapano, trimagina, basmachi, tocari, casar de lirosi, latana, mengromisi, p. pisan, tabardi, bogoman, p. rosi, p. papacogao, p. dalocaio, palastra, palomisi, polsetta, lena deropoli, s. giorgi, comania, salina, istanni, illa scani, g. de nigropoli, illa rosa, pidea, magariço.

Крим: carcoiconi, pondico, uospro, aspero, gauarna, canida, caffia, palormo, catalica, negapotim, soldaia, lustra, pangropoli, st. todaro, cacaoiao, ioia, cuse, sanbara, calami, rosetti, salini, fur, c. roxofar, barangola.

Узбережжя далі на захід від Дніпра: f. lorexe, cres, p. de louo, f. lorexe, barbarasa, flor de lis, la sinistra, illa nogai, f. torbolo, m. castro, fidenisi, falconara, salina, licoitaina, salina, s. giorgi, laspea, stanucca, grosea f., zaraualda, costansa, pangalai, loxinixio, taiasca, gauarna, carbona, castrisi, barna, sico, gasato, mauro, c. lamia, c. de lamano, misembria, sisopoli, asine, uerdisso, gastopoli, stampara, polici, malfite, felca, felemolast, pera, constantinopoli.

У м. Рим: після 1500 р.: stutalunca, ioia, depotinio, carpi, laequa, zagari, p. narria, lirio, limpo, molma, c. spinga, tichio, p. teni, siuastro, zafano, tripoli, comano, castellas, girapotimo, carcani, ginopi, quiloni, s. stefano, lofetta, p. ermenio, sinopi, carasa, galopa, panigro, lalla, simiso, laria, limina, larmiro, homo, fidia, porman, leona, s. tomao, stomao, uesar, omicidi, s. basilio, sarisonda, giraprimo, zifano, stropoli, giro, tresonda, flonda, sormone, stillo, c. dicroce, riso, san[...], quisa, archa, gonca, louati, policraste, fasso, lipotimo, gro, zicabo, marfitam, p. mengrillo, sauastropoli, f. di cosia, pezonda, gro, cacari, aiaso, costo, c. cuba, sarnia, albaseshia, p. masasocco, f. londina, mauro sica, c. carso, mauri lucco, calamia, fimen, c. di croce, comisto, s. gorgio, peso, trapano, trimagina, basmacchi, tocari, casar de russi, la tana, p. pisano, cabardi, bogoman, papacogao, p. dillocaio, palastra, palomisi, polsetta, lena dropoli, s. giorgio, comania, salina, stagni, isola scani, g. di nigropoli, isola rosa, pidea, mengrico. **Крим:** pondico, uospro, gauarna, caffia, palormo, catalica, negapotin, soldaia, cacaoiao, ioia, cuse, sombara, calami, rosetti, c. rostio far, barangola. **Узбережжя далі на захід від Дніпра:** cros, p. de llouo, barbarasa, flor de lis, la sinistra, illa nogai, f. torbolo, m. castro, falconara, salina, licostorna, salina, s. giorgio, laspea, stanurca, zaraualda, constanco, stinogani, langolichi / losciniscio, taiasca, gauarna, carbona, castrici, uarna, gasato, mauro, c. lamia, c. de lamano, misembris, sisopoli, asine, gastopoli, stampara, malsire, felca, fermolast.

Школа картографів острова Мальорка

до 1500 р.: scutari, giro, riuu, silli, de potimo, carpi, fenosia (fenoxia), aqua, zagam, lirio, nipo, ponta rachia, agura, moline, cauo picello, thio, parteni, samasto, bustami, tripisilli, comano, castelle, girapetri-

no, carami, ginopoli, quinoli, stefanio, lofeti, erminio, sinopi, carosa, gallipo, panigerio, lali, languisi, platagona, simisso, lirio, liminia, lamiro, honio, vatiza, pormon, lauona, s. tomao, schifi, bazar,omidie, san uaxilli, chirizonda, girapino, zefano, tripoli, laytos, s. uigeni, uiopoli, giro, platena, trapasonda, fronda, surmena, stillo, cauo de crose, risso, sentina, quissa, archau, gonea, louati, san grigo, paliostoma, colcasia, fasso, caroissi, lipotimo, negapotimo, corebendia, tamasa, goto, cicaba, p. migrelle, sauastropoli, fum nicola, cauo de bux, pezonda, giro, s. sofia, cacari, layazo, costo, cuba, sanna, alba zechia, p. de susaco, flum londina, mauro zechia, coreto, mauro laco, calolimca, trinisie, mapa, matrega, cauo de croxe, copa, locici, locicopa, san zorzo, pexo, tarparuo, lotar, bacinachi, lacaria, czar de lirossi, tana, magomissi, porto pissani, cabardi, flume londin, rosso, papacomo, locachi, palastra, polonisi, porteti, lena de cospori, san zorzo, comania, saline, sescam, salina, g. de nigropoli, insula rossa, pidea, magariço. **Крим:** gatzaria, carcauogni, zucalay, pondico, uospro, aspropiti, caualari, cipico, conestaxe, zauida, caffia, palormo, calitra, meganome, sodaya, scuti, lusta, pagropoli, s. dero, cacaoiane, laya, c. lilla, cenbaro, zurzona, calamit, lofeti, saline, trichinich, cauo lo rosobar, uarangolime, lagroxea, grasid. **Узбережжя далі на захід від Дніпра:** flum lussom, zacori, erexe, p. de lou, grote de rone, barbaxea, flor de lis, la sinistra, flum turlo, mauro casto, fedonisi, farconayra, salina, licostoma, solina, san zorzo, laspera, stranico, vicina, flum vecina, budin, grosea, zanauarda, costanza, pangala, lasilucico, calacra, gauarna, carbona, castrici, varna, rosico, galato, mauro, viza, cauo de lemano, mesenber, lasilo, scafidia, sisopoli, aexine, verdizo, gatopoli, stagnaira, polici,omidie, malatra, filca, pera, constantinopoli;

після 1500 р.: stanurca, ioia, riuu, silli, depotinio, carpi, fenexia, aqua, zagari, p. nazia, lirio, limpo, pindirachia, agni, molomi, c. spinga, tisio, p. teni, siuastro, buscani, tripoli, comano, castellas, giraprimo, carami (arcani), ginopi, quinoli, s. stefano, lo fetta, p. ermenio, sinopi, carosa, galipo, panigro, lalli, langaxi, plantegona, simiso, lario, liminia, lamiro, homo, fadida, p. mon (pieto), leona, p. teni, sechim, vezar, omideia, s. uasilli, sirizonda, giraprimo, zefano, tripoli, lartos, s. uigeni, viopoli, giro, platena, trapasonda, flonda, surmena, stillo, c. d'crosa, risso, sentina, quisa, arcani, gonea, louati, s. grigor, polistomo, fasso, mangapotimo, carbendia, temasa, goto, cicabo, p. marfitano, p. mingello, sauastropoli, f. nicola, c. buxo, pezonda, g. giro, s. sofia, tecari, teiaso, goto, c. cuboy, sarnia, alba zequia, p. de susaco, f. londina, maura sechia, coreto, mauri locho, calalmia, termine, mapa, madaq, c. corso, comisto, locici, coppa, s. iordi, pexo, trapano, tarmagio, basmaqui, tocari, casar de lirossi, tana, magromizi, p. pisano, tabardi, f. merso, papacomo, locasi, palastra, palonizi, portetti, lenastopoli, s. iordi, comania, salina, stagnio, salina, g. de nigropoli, larosa, pideya, magariço. **Крим:** gayseria, carcauogi, crez, pondico, uospro, aspropiti, gauarna, ciprico, constanza, zauida, caffia, palormo, baluclaua, neganom, soldaia, stuta, lusta, agropoli, s. todar, cacaoiao,

ioia, cusaleua, sanbara, c. tabat, calami, rosetti, saline, c. roxofar, barangola, lagrosea. **Узбережся далі на захід від Дніпра:** flum luso, crexe, p. d' louo, grote de toni, barbaraxa, flor de lis, la sinistra, illa nogai, f. torbolo, m. castro, fiudinis, falconara, salina, licostaini, salina, s. giorgi, laspea, stanurca, [...] biana, prosauica, grosea, zenouarda, costansa, pangalai, loxiluxico, taiasca, gauarna, carbona, castrisi, barna, rosico, galato, mauro, c. lamia, c. de lemano, misebria, lasillo, poro, scafida, sisopoli, asine, verdizo, gastopoi, stanpara, polici,omidie, malfeta, felca, fanar, pera, constantinopoli.

Іспанська школа

до 1500 р.: depotimo, fenoxia, aqua, zagari, lirio, nipo, penderacha, aguia, moline, c. pixelo, thio, parteni, samasto, buscami, tripilili, comano, castele, giraprimo, caram, ginopoli, quinoli, s. stefano, lofeti, erminio, sinopi, carosa, calipo, panigerio, lali, languizi, platagona, simson, lirio, mauro laco, callolimeno, map, p. pizam, tabardi, flume rozo, papacomo, ?, palastra, polonixi, porteti, lena de gospori, s. zorzi, comania, saline, ihiscam, saline, golfo de nigropoli, insula roza, pidea, megarico. **Крим:** pondico, vospro, aspromiti, lari, conestaxe, cafa, palorma, lustra, pangropoli, todero, lagia. **Узбережся далі на захід від Дніпра:** elese, barbarexe, flor de lis, lazinestra, moncastro, falconara, salina, licostoma, solmar, s. zorzi, laspeca, stralunro, groxea, zanauarda, costansa, pangalay, loxiluxico, maura, gauarna, carbona, castrici, varna, rosico, mauro, lauiza, c. de lemano, mesember, scafidia, sizopoli, aexme, vedizo, gatopoli, stagnara, polici, malatra, constantinopoli.

після 1500 р.: scutari, giro, riua, silli, depotimo, carpi, fenosio, aqua, zagari, lirio, nipo, pendarach, agnya, moline, cauo picelo, thio, parterny, samastra, parterny, tripilile, comano, casteles, girapetrino, carami, ginopoli, quinoli, s. stefano, lofeti, p. ermenio, sinopi, carosa, calipoli, panigerio, lali, languizi, platagona, simson, lirio, liminia, lamiro, homo, fadisa, porman, leona, s. tomao, secim, bazar,omidie, s. uasillo, chisonda, girapetrino, zefano, tripoli, lartos, s. uigeni, uiopoli, giro, platena, trapesonda, flonda, surmena, stilo, cauo de crore, riso, sentina, quisa, arcani, gonea, louati, s. zorzo, paliostoma, faco, lipotimo, negapotino, torabendia, tamasai, goto, cicaba, p. marfiexo, p. mingrela, sauastopola, f. nicola, c. buxo, pezonda, cauo giro, s. sofia, carcari, ayaco, costo, cauo de cuba, sanna, albasinca, p. susaco, f. londina, mauro cinca, coreto, mauro loca, calo limena, tamisa, map, martega, c. de cosi, capo / camisca, locici, locicopi, s. zorzo, pexo, tarparuo, tar magno, lacaria, casar lirosi, tana, macromisi, p. pizam, cabardi, bogoman, flume rozo, papacogao, p. de locaci, palastra, palomisi, porteti, lena de cospori, s. zorzo, comania, salini, ihiscam, saline, g. de nigropoli, isola rosa, pidea, megarico. **Крим:** carcoiconi, pondico, uospro, aspropiti, lari, carciri, conestaxe, zauida, caffa, palorma, calitra, neganome, sodaya, scuti, lustra, pangropoli, s. todaro, laya, c. de lilla, cenbalo ramista, lofeti, saline, rososofar, barangolima, lagrosea. **Узбережся далі на захід від Дніпра:** niepe, locde, elexe, p. boi, barbarase, fior de lix, lazinestra, nogai, f. torlolo, mocastro, fedonisi, falconara,

salina, licostorna, solmar, s. zorzo, laspea, stanuico, vesina, grosea, zanauarda, costansa, pangalay, loxiluxico, cayasca, gauarna, carbona, castrici, varna, rasisca, galata, mauro, lanisa, c. de limano, misembi, scafidia, sisopoli, aexme, vdizo, gatopoli, polici, malatra, filca, galata, constantinopla.

Португальська школа

до 1500 р.: antali, sila, dipotimo, carpia, fenoxia, aqua, zagari, zagari, lirio, nipo, pemderachi, cabo picello, thio, parteni, samasto, bustano, tripelile, comano, castelis, girapetrino, caram, quinoli, samrestefano, lefti, s. inipo, carossa, galipo, pamgerio, lali, languissi, platagona, samisso, lirio, liminia, lamiro, homo, fadissa, p. nom, leona, submado, sam naxine, chirizomda, grimpino, zefano, tripolli, lartos, santo vigini, uiopolli, giro, palitira, trapazamda, fromda, surmena, mingrelo, sabastopoli, c. de buxo, c. de giro, ratari, larato, costo, c. de cuba, sama, albarzertia / albarzertia, p. de sasato, flubomdina, maura zicia, coreto, mauro, cololem / nine, anapar, mapa, cretir, tomasto, lomei, loncopa, sam zorzi, pexo, taparno, tarmano, fuca-ria, cazar de lirossa, cazar de lissosa, ana, magram / magra, p. piza, tabari, flumssosso, papacossaad, flurosa, p. delornii, palomsi, portety, lena de gospori, sam zarzi, comania, salma, ihistam, salma, g. de nigropoli, imsola rosso, megarico. **Крим:** gaizaria, pangrop, aep, caba / tomssa, calitra, nega, p. fasa, pangrop, p. dera, laia, c. de lilla, cenbaro, calomita, lofeti, palma, colme, lagr. **Узбережся далі на захід від Дніпра:** clexe, p. delou, brider, fito, la sinistra, momcastro, farcaira, salma, san zorzi, lasprea, stranoico, gioceca, zanabarda, costansa, pangalay, loxilurcu, caiaria, gamorna, carbana, castrice, barma, rrocico, mansa, lanca, c. de lemano, sisopoli, santa caffidia, axxme, betoiza, garoporli, stamarna, politi, malona, filcea, ci, constantinopoli;

після 1500 р.: scutari, algira, riua, silli, de potimo, carpi, la fenaxia, aqua, zagari, lirio, nipo, pen de rachia, aguia, molini, c. piselo, thio, parteni, tamastro, boscam, tripixili, camano, castele, girapetrino, carau, ginopoli, quinopoli, stefanio, lefti, erminio, sinopi, carosa, calipo, panigerio, lali, langisi, platagona, s. ana, simiso, lirio, limonia, lamiro, homo, fadida, pormom, lanona (lauona, leona), s. tomao, sechim, bacar,omidie, s. vaxili, chirisonda, giroprino, zefano, tripoli, lartos, s. uiceni, viopoli, giro, platena, trapisonda, flonda, surmena, stilo, c. de croxe, riso, santina, quisa, archa, gonia, louati, s. giorgi, paliostoma, barcasia, faxio, j. de chochi, lipotimo, negapotimo, corobendi, tamansa, goro, zicaba, marfitam, p. mengrelo, sauastopoli, fiumi di cofia, c. buxo, pezonda, giro, s. sofia, cacari, c. de cuba, aiaso, costo, c. de cuba, sana, alba zichia, p. de susacho, f. londra, maura zichia, coreza, mauro laco, p. catolimera, trinica, mapa, matriga, c. de croxe, copa, locici, lacincopa, s. giorgi, pexo, tarparuo, tar magno, bacinachi, jacharia, casal de lirosi, la tana, magromisi, p. pisam, cabardi, f. roso, papacomo, lochachi, palastara, polonixi, porteti, lena de gospori, s. giorgi, cumania, salini, iscami, salini, g. denigopoli, i. rubca, pidea, megaticho. **Крим:** gazaria, carcuaogni, zucalai, pondico, uaspro, aspromi, cabarari, cipriso, conestaxe, zauida, cafa, pefedimia, colitra, neganome, soldaio, lusta,

pagropoli, gorconi, s. todaro, caloiane, gaisara, casto de lalila, zebibano, giriconda, fanar, calamita, feti, salini, trinisi, rososfar, uarangito, lacroxida. **Узбережжя далі на захід від Дніпра:** flume loluxe, zacori, crexe, bouo, grote de tone, lerxo, frol de lis, la ginestra, filustuio, moncastro, fidinisi, falconaira, salma, bialegrad, licostoma, solina, s. giorgio, laspera, strani cho, brilago, ginestra, proslauisa, groxia, zanauarda, costanza, pangala, losilosicho, chaliacra, gauarna, carbona, castrice, varna, rosico, galato, mauro, leuiza, c. lemano, mesembre, lasilo, poro, scafidia, sisopoli, asine, berdizo, gatopoli, stagnara, polici,omidre, malatra, filca, fanar, pera, constantinopoli.

Французькі школи

У м. **Марсель:** після 1500 р.: escuderi, gioia (ioia), silli, depotinio, capis, aqua, zangari, p. naxia (p. nazia), lirio, limpo, molma, c. spinga, tichio, p. temi, sinastro, buscani, tripoli, comano, castellas, giraprimo, arcani, ginopi, quinoli, s. esteua, lofetta, p. armenio, sinopi, carosa, galepa, panigra, lalla, langaxi, plategona, simiso, lario, limini, lamiro, homo, fadida, p. mon, leona, s. tomaso, vesar, omicidi, s. basilio, siri sonda, giraprimo, zefano, tripoli, lartos, s. uigeni, simiso, giro, platena, trapisonda, fionda, surmena, stillo, c. de crossa, riso, stutalunca, quissa, arcania, lonati, s. grigori, fazzu, siccu, triasso, goto, cicabo, p. minguelo, sauastropoli, f. nicolao, c. buxo, pecsonda, g. giro, s. sofia, tecari, teiaso, goto, c. cuboi, surnia, alba zequia, p. sacco, f. loudina, maura sica, c. corso, mauri locho, calalmi, fiume, madaqui, c. de creu, camisto / capa, s. iordi, pexo, trapano, tarmagnio, basmaqui, tocari, casar de lirosi, tana, p. pizan, tabardi, f. nicolao, fluz merso, pacoiao, llocaxi, palastra, palormo, p. temi, lena stropoli, s. iordi, comania, salina, illa scani, salina, b. de nigropoli, illa rossa, pidea, mengrico. **Крим:** pondico, vaspro, poncastro, gauarna, caffo, palormo, batucloa, neganos, soldaia, cacoiao, ioia, cusseleue, sanbara, calalmi, rosetti, c. rososfar, barangola. **Узбережжя далі на захід від Дніпра:** f. loresi, p. de lou, piede / f. lodina, barbarassa, flor de lis, la sinistra, illa nogai, f. trubulu, moncastro, fiudinisi, falconaira, salina, licostoina, salina, s. giorgi, laspea, stanurca, glosea, zarauarda, costansa, pangalai, losinico, tiasca, gauarna, carbona, castise, barna, rosico, mauro, c. lamia, c. de lamano, mesembria, s. nicolo, galma, sisopoli, asine, verdizo, gastopoli, stanpara, polici, malfia, felca, fenamalafi, galata, constantinopoli.

У м. **Дьеп:** після 1500 р.: scutara, giro, riuu, rmsille (sthill), c. de pontimo, care, fenoxia, aqua, zagari, lli rio, lippo, p. nasia, igulla, mollma, c. pichello, chio, pachon, p. nacia, boscan, tribicilli, camono, castellas, girapetino, arcani, ginopoli, quinopoli, s. estiene, leffeti, erminio, sinopi, carossa, gallipo, pangerio, langassy, plamitegona, llimossa, liria, llmna, llamro, homo, fadida, p. mom, leona, santomao, schifi, bezar, camidie, san uasilli, sirizona, giraprimo, cefalo, tripolles, llartos, s. vegem, giopoli, giro, platena, trapasomda, fromda, surmena, stillo, c. de grosa, risso, samtina, quisa, arcani, gonea, llonaty, s. grogorio, paliostoma, facho, gata, licotamo, negapotino, corobendi, tamansa, c. gotto, zicaba, p. mengrello, ganastopoli, f. de nicosia,

c. buxo, pezonda, c. sidra, s. soffia, tacacy, loyasso, costo, cauo de cuba, sanina, alba segilla, port sacho, ffluz londina, mancazu, carlo, cocho, calamo, trinicia, map, rio, c. de cr, locoppa, locicci, locincoppa, san giorgo, pexo, tar paruo, tar mageno, baciuchi, lacaria, casa de rosy, tanais, magronize, porto pisam, tabardi, fluz merso, flocassi, palastre, pallonize, patteti, llena estapoli, sani tordi, comania, sallina, iscam, sallina, zingropolle, f. rosa, pidea, megarico. **Крим:** sorlla, apico, caua, cones, conesta, go, cafa, fatally, laull, megao me, salady, fadralica, colonano, tembaro, tabaia, cabonita, llomita, llofer, po, baixa, lag. **Узбережжя далі на захід від Дніпра:** crexe, porto bona, grote de cone, amgra / barbaroxa, flor de llexe, illasmetra, ffluz tarllo, moncastro, falconar, saline, licostoma, sollimar, samlordy, llatro, stranuco, proslauiza, grosea, cozomda, pamgally, lalixocob, taxesta, garmalla, carbona, catrecy, bama, lrossico, galato, mauro, lloniza, c. de la-ma, mesembre, porro, strunico, sizopoli, asine, bredizo, ganopoli, malatra, fillo, fanar, pera, comstentinoble.

Англійська школа

після 1500 р.: scuttarutta, deponito, c. carri (c. capri), cagari, camiuach / brenderegrio, lirio, lippo, pandarossa, agulla, c. possulli, chio, r. porteni, famastro, tribocholli, camana, castala, giranutemo, caramo, guapollio, stafanio, lalli, p. ermina, sinopi, carossa, gallipa, p. negro, lalia, saugursta, sanossa, magronize, porto pisam, tabardi, fluz merso, flocassi, palastre, pallonize, patteti, llena estapoli, s. zullro, camania, salina, g. nigropoli, i. rosa, pidea, mongarico. **Крим:** c. arcuome, zuchalla, pondico, vaspro, asparopitt, coffa, lustin, sudura, s. todauro, carcoion, laia, c. de lilla, c. rimaro, salline, trina, rososfar, naiongalan. **Узбережжя далі на захід від Дніпра:** nepar, linda, dell cuo, boristane, barbarossa, flor da lix, la zinastra, la nogay, r. curlolo, m. cristo, falconari, sallina, licostoma, solmar, s. gorgi, lasprania, stanico, laseranita, r. groscha, zarauarda, constantia, pangalay, luxilussio, gauarno, carbona, castrica, vorna, c. lamiza, c. limano, mazambi, axma, verdaxo, matia, fila, staliari / pompium pillao, constanta napoli.

Голландська школа

після 1500 р.: shuttareto, giro, diponitt, carep, comich, candria, branderegrio, penderacho, lipo, c. de sille, chio, r. baxtrina, famastro, tritachill, comano, castella, geravettrina, gaepoli, stafaino, lefti, p. ermino, carosa, gallipo, p. negre, lalie, langusia, palastro, palmissi, poltetti, copari, s. zorzo, salliro, g. negropoli, z. de rossa, mongarico. **Крим:** pondico, dospro, f. beropit, lari, cegronomi, cacoian, saia, c. de silla, sallina, varongana, s. zolzo. **Узбережжя далі на захід від Дніпра:** p. dell cuo, barbarossa, fior delix, b. corlallo, falconari, sallina, sollmar, z. iordi, laspronia, stanico, lascranita, zaravalda, constantia, pangalay, lixitussi, carboma, castrica, maura, lanizo, c. de lemano, asxme, verdixi, carlita, filla, stalliari / bachare, pira.

Складено також загальні переліки пелагонімів і хоронімів. Ці топоніми майже завжди написані на портоланах червоним чорнилом і часто з великої літери. Наведемо список хоронімів: pontv set biti-

nia (Понт і Віфінія), gallatia (Галатія), sarradocia (Каппадокія), armenia minor (Мала Вірменія), armenia maior (Велика Вірменія), georgiana (Грузія), auogassia (Абхазія), tartaria (Татарія), zichia (Зіхія), mengrelia (Мегрелія), circasia (Черкесія (?)), comania (Куманія), tartaria (Татарія, Золота Орда), podolia (Подолія), valachia (Валахія), moldavia (Молдова), burgaria (Болгарія), grecia (Греція).

Виконано роботу з визначення імовірних картографічних шкіл, до яких можуть належати 19 портоланів без атрибутів, і можливого часу їх виготовлення (до чи після 1500 р.). Результат цієї роботи такий:

1. Портолан на Середземне і Чорне моря (XV ст. (1425 р. (?)). *Зберігається*: США, штат Коннектикут, Нью-Гейвен, Єльський університет, бібліотека Бейнек, 49sea/1425. *Висновок*: портолан можна віднести до школи картографів Генуї, до 1500 р.

2. Портолан на східну частину Середземного і Чорного морів (1450 р. (1468-1482 (?), Італія). *Зберігається*: Нідерланди, Амстердам, Морський музей, Atlas 66. *Висновок*: портолан можна віднести до школи картографів Венеції, до 1500 р.

3. Портолан на Чорне море (так званий "Атлас Корнаро") Сексано Альвізе (копія) (1489 р., Італія (Венеція)). *Зберігається*: Велика Британія, Лондон, Британська бібліотека, Egerton 73, № 17. *Висновок*: портолан можна віднести до школи картографів Венеції, до 1500 р., або до школи Генуї, до 1500 р.

4. Портолан на східну частину Середземного моря і на Чорне море (т. зв. "Атлас Корнаро", Зван да Наполі (копія), 1489 р.). *Зберігається*: Велика Британія, Лондон, Британська бібліотека, Egerton, 73, № 17. *Висновок*: портолан можна віднести до школи картографів Венеції, до 1500 р.

5. Портолан на Середземне і Чорне моря (початок XV ст., Італія). *Зберігається*: Франція, Париж, Національна бібліотека, відділ манускриптів, Italien-1704. *Висновок*: портолан можна віднести до школи картографів Генуї, до 1500 р., або Венеції чи о-ва Мальорка, теж до 1500 р.

6. Портолан на Чорне море (перша половина XV ст., Італія). *Зберігається*: Італія, Венеція, Національна бібліотека Марчіано, Ms. It. IV 493 (= 5077). *Висновок*: портолан можна віднести до школи картографів Генуї, до 1500 р.

7. Портолан на східну частину Середземного моря і на Чорне море (кінець XV – початок XVI ст., Італія). *Зберігається*: Італія, Венеція, Національна бібліотека Марчіано, Ms. It. VI 203 (5631), tav. 8. *Висновок*: портолан можна віднести до школи картографів Венеції, до 1500 р.

8. Портолан на Середземне і Чорне моря (XV ст., Італія). *Зберігається*: Італія, Флоренція, Бібліотека Рікардіана, № 3827. *Висновок*: портолан можна віднести до школи картографів Генуї, до 1500 р.

9. Портолан на Середземне і частину Чорного моря (XV ст., Італія). *Зберігається*: Франція, Париж, Національна бібліотека, відділ карт і планів, GE D 21815. *Висновок*: портолан можна від-

нести до школи картографів Анкони, до 1500 р.

10. Портолан на Чорне море (остання чверть XV ст., Італія). *Зберігається*: Франція, Париж, Національна бібліотека, відділ манускриптів, Italien 1698, 1v-2. *Висновок*: портолан можна віднести до школи картографів Венеції, до 1500 р.

11. Портолан на східну частину Середземного моря і на Чорне море (кінець XV ст., Італія). *Зберігається*: Франція, Париж, Національна бібліотека, відділ манускриптів, Italien 1710, 1v-2. *Висновок*: портолан можна віднести до школи картографів Анкони, до 1500 р., а можливо, і Генуї, до 1500 р.

12. Портолан на Середземне і Чорне моря, XV-XVI ст. *Зберігається*: Швеція, Упсала, Бібліотека Упсальського університету. *Висновок*: портолан можна віднести до школи картографів Венеції, після 1500 р.

13. Портолан на Середземне і Чорне море (1505 р., Італія). *Зберігається*: Німеччина, Мюнхен, Баварська державна бібліотека, Cod. icon. 131. *Висновок*: портолан можна віднести до школи картографів Венеції, після 1500 р.

14. Портолан на Чорне море (після 1558 р.). *Зберігається*: Франція, Париж, Національна бібліотека, відділ карт і планів, GE EE 5610. *Висновок*: портолан можна віднести до школи картографів Генуї, до 1500 р.

15. Портолан на східну частину Середземного моря і на Чорне море (1550-1560 рр., Португалія(?)). *Зберігається*: Велика Британія, Грінвіч, Національний морський музей, F1524, P/14 (4r). *Висновок*: портолан можна віднести до Португальської картографічної школи, після 1500 р.; можливо, і до школи картографів о-ва Мальорка, після 1500 р.

16. Портолан на східну частину Середземного моря і на Чорне море (Чезані Алоїзіо, 1574 р.). *Зберігається*: Італія, Парма, Бібліотека Палатіна, п. 1616. *Висновок*: портолан можна віднести до школи картографів Венеції або Генуї, після 1500 р.

17. Портолан на центральну та східну частини Середземного моря і на Чорне море (XVI ст., Італія, Венеція(?)). *Зберігається*: Італія, Венеція, Національна бібліотека Марчіано, Ms. It. IV 506 (= 10037). *Висновок*: школа не визначена, недостатньо даних.

18. Портолан на Америку, Європу та Африку (Рой Паскаль, 1633 р.). *Зберігається*: США, Вашингтон, Бібліотека конгресу, Vellum chart collection, no. 16. *Висновок*: портолан можна віднести до Португальської картографічної школи, після 1500 р.

19. Портолан на Середземне море і частину Чорного моря (Фассої Марко, 1679 р., Італія). *Зберігається*: США, штат Каліфорнія, Сан-Маріно, Гантингтонська бібліотека, НМ 30. *Висновок*: портолан можна віднести до школи картографів Венеції, після 1500 р.

Ця стаття є основою для подальших досліджень портоланів та інших карт, зокрема для ідентифікації картографічних шкіл та визначення мовних особливостей назв, порівняння топонімів даного

регіону з іншими на картах своєї та інших епох, а також для вирішення інших завдань.

Література

1. Брун, Ф.К. Черноморье. Сборник исследований по исторической географии Южной России. – Т. 1. – Одесса, 1879.
2. Гордєєв, А.Ю. Карти-портолани XIII-XVII ст.: особенности та роль у розвитку картографії / А.Ю. Гордєєв. – К.: Обрії, 2009. – 408 с.
3. Кеппен, П.И. О древностях Южного берега Крыма и гор Таврических / П.И. Кеппен. – СПб., 1837. – 412 с.
4. Максимова, М.И. Античные города Юго-Восточного Причерноморья: Синоп, Аμισ, Трапезунт / М.И. Макси-

мова. – М.; Л.: Изд-во АН СССР. – 1956. – 478 с.

5. Фоменко, И.К. Образ мира на старинных портоланах / И.К. Фоменко. – М.: Индрик, 2011. – 408 с.
6. Шахматов, А.А. Варанголимен и Россофар / А.А. Шахматов: сб. в честь В. И. Срезневского. – Л., 1924. – С. 166-182.
7. Kustova, G. The Danube Mouths in Medieval Portolans / G. Kustova / Analele Universitrtrea "Dunrea de Jos" Galati: facs. 19 (Istorie). – Т. V. – 2006. – Р. 83-91.
8. Nordenskiöld, N. A. Periplus. – Stockholm, 1897.
9. Pfleiderer, R. Census of Portolan Charts and Atlases / R. Pfleiderer / Privately published by the author. – 2009. – 236 p.
10. Pujades, R.J. La carta de Gabriel de Vallseca de 1439. Lumenartis / R. J. Pujades, I. Bataller. – Barcelona, 2009. – 358 s.

Надійшла 08.01.13

* * *

КАЛЕНДАР ПОДІЙ

Назва заходу	Дата і місце проведення	Веб-сайт (контактна адреса)
12-та Міжнародна конференція "Геоінформатика: теоретичні та прикладні аспекти"	13-16 травня Київ, Україна	http://eage.org/events/index.php?random=607229&evp=8617&ActiveMenu=2
Світовий геопросторовий форум-2013	13-16 травня Роттердам, Нідерланди	http://www.geospatialworldforum.org/
Міжнародна наукова конференція "Географічна наука і практика: виклики епохи"	16-18 травня Львів, Україна	www.lnu.edu.ua/faculty/geography/novyny/konferenci/Konferencii_inside/buklet_konf_2013.doc
Семінар ISPRS "Знімки Землі високої роздільної здатності для геопросторової інформації"	21-24 травня Ганновер, Німеччина	http://www.ipi.uni-hannover.de/hannover2013.html
17-та Щорічна конференція користувачів ГІС від ESRI в Україні "Геоінформаційні технології в управлінні територіальним розвитком"	27-31 травня Крим, Україна	http://www.ecomm.kiev.ua/index.php?option=com_content&task=section&id=10&Itemid=248
13-та Міжнародна геоконференція SGEM-2013	16-22 червня Албена, Болгарія	http://www.sgem.org/
25-та Міжнародна конференція з історії картографії	30 червня – 5 липня Гельсінкі, Фінляндія	http://ichc2013.fi/
Міжгалузевий геоінформаційний форум	2-5 липня Зальцбург, Австрія	http://www.gi-forum.org/
Міжнародна конференція користувачів продуктів ESRI	8-12 липня Сан-Дієго, США	http://www.esri.com/events/user-conference
Міжнародний симпозіум з ГІС та ДЗЗ	21-26 липня Мельбурн, Австралія	http://www.igarss2013.org/
26-та Міжнародна картографічна конференція Міжнародної картографічної асоціації	25-30 серпня Дрезден, Німеччина	http://www.icc2013.org
Міжнародний симпозіум Digital Earth (Електронна Земля)	26-29 серпня Кучінг, Малайзія	http://isde2013kuching.com/
IV Конгрес EUGEO – Асоціації географічних товариств Європи	5-7 вересня Рим, Італія	http://www.eugeo2013.com/
15-й Міжнародний конгрес ISM (Міжнародної маркшейдерської асоціації)	16-20 вересня Аахен, Німеччина	http://www.ism-germany-2013.de
Конференція і торгова виставка "Intergeo"	8-10 жовтня Ессен, Німеччина	http://www.geospatialworldforum.org/
Франкфуртський книжковий ярмарок	9-13 жовтня Франкфурт, Німеччина	http://www.buchmesse.de/en/
10-та Міжнародна промислова виставка "GeoForm+ 2013"	15-17 жовтня Москва, Росія	http://www.geoexpo.ru/home/default.aspx